

Sygn. akt IV CSK 173/17

POSTANOWIENIE

Dnia 26 października 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Anna Owczarek

w sprawie z powództwa A.A.
przeciwko A. A. i K.A.
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 26 października 2017 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powoda
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 4 listopada 2016 r., sygn. akt I ACa (...),

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2) przyznaje adwokat B.P.S., prowadzącej Kancelarię Adwokacką w O., od Skarbu Państwa Sądowi Apelacyjnemu w (...) kwotę 5.400,- (pięć tysięcy czterysta) zł, powiększoną o należną stawkę podatku od towarów i usług, tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu powodowi w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Powód A.A. złożył skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 4 listopada 2016 r., którym oddalono apelację od wyroku Sądu Okręgowego w O. z dnia 5 kwietnia 2016 r. oddalającego powództwo przeciwko A.A. i K.A. o zapłatę zadośćuczynienia.

Sąd Najwyższy, oceniając – na podstawie art. 398⁹ § 1 k.p.c. – skargę kasacyjną z punktu widzenia podstaw przyjęcia jej do rozpoznania, zważył:

Celem skargi kasacyjnej jest ochrona interesu publicznego polegającego na ujednoliceniu orzecznictwa sądów i rozwoju judykatury. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. Jego rola nie polega zatem na korygowaniu ewentualnych błędów w zakresie stosowania czy wykładni prawa, nawet gdyby one rzeczywiście wystąpiły. W ramach tzw. przedsądu Sąd Najwyższy bada, czy wskazano i należyście umotywowano przyczyny powołane w art. 398⁹ § 1 k.p.c., tj. czy występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Przyczyny te wskazują na występowanie kwestii istotnych dla interesu publicznego w sprawie, co uzasadnia przyjęcie skargi do rozpoznania. Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania z uzasadnieniem jest oddzielną jednostką redakcyjną skargi kasacyjnej. Nie wystarcza odwołanie się do uzasadnienia podstaw skargi kasacyjnej, nawet jeżeli wskazano w nim tożsame argumenty, gdyż postanowienie w tym przedmiocie zapada podczas innego posiedzenia i w innym składzie niż rozpoznanie skargi kasacyjnej (art. 398¹⁰ zd. 2 k.p.c.).

W skardze jako przyczynę przyjęcia skargi do rozpoznania wskazano nieważność postępowania poprzez pozbawienie powoda możliwości obrony praw na skutek nieuzasadnionej odmowy ustanowienia pełnomocnika z urzędu, pomimo całkowitego zwolnienia od kosztów sądowych oraz sformułowano zagadnienie prawne w formie pytania: „Czy oddalenie wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu stronie zwolnionej w całości od kosztów sądowych nie pozbawia jej możliwości rzetelnego procesu?”

Tak sformułowane przyczyny nie uzasadniają przyjęcia skargi kasacyjnej. Co do pierwszej z nich podkreślić należy, że zgodnie z art. 117 § 5 k.p.c., sąd uwzględnia wniosek o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego z urzędu strony zwolnionej od kosztów sądowych w całości lub w części jedynie wówczas, jeśli jego udział w sprawie uzna za potrzebny. Oznacza to, że ustanowienie pełnomocnika z urzędu ma charakter fakultatywny. Utrwalone stanowisko judykatury wskazuje, że

odmowa ustanowienia pełnomocnika z urzędu może spowodować nieważność postępowania wyjątkowo, to jest wówczas, gdy strona nie jest w stanie podjąć racjonalnej obrony swoich praw, jest osobą nieporadną, np. nie jest w stanie zrozumieć pouczeń sądowych, cierpi na zaburzenia uniemożliwiające ocenę rzeczywistości (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 2004 r., IV CK 218/03, z dnia 6 grudnia 2012 r., IV CZ 125/12, z dnia 28 lipca 2017 r., II CZ 30/17 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 października 2016 r., II CSK 72/16 – nie publ.). Takie okoliczności nie zachodziły w sprawie bowiem powód dokonywał czynności procesowych samodzielnie i w racjonalny sposób. Ponadto jego roszczenia, tym razem z ochrony dóbr osobistych, były wywodzone z twierdzenia o istnieniu ustnego porozumienia z pozwaną o dodatkowej, poza postępowaniem sądowym, spłacie z tytułu podziału majątku wspólnego. Jak podniósł Sąd drugiej instancji twierdzenie to było przedmiotem badania w innej sprawie o zapłatę i nie znalazło potwierdzenia, a postanowienie zapadłe w sprawie o podział majątku wspólnego zawiera całościowe rozliczenie b. małżonków. W tym stanie rzeczy wobec związania rozstrzygnięciami i braku podstaw do kwalifikacji rzekomych „oszukańczych działań i zaniechań pozwanych” jako dobra osobistego w rozumieniu art. 23 w zw. z art. 448 k.c., świadczących o oczywistej bezzasadności roszczeń udzielenie powodowi pomocy ze środków publicznych nie znajdowało uzasadnienia.

Z kolei powołanie się na występowanie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) w zasadzie powinno spełniać wymagania stawiane zagadnieniu prawnemu przedstawianemu Sądowi Najwyższemu przez sąd drugiej instancji w razie powstania poważnych wątpliwości, których nie można rozwiązać za pomocą powszechnie przyjętych reguł wykładni prawa. Muszą one pozostawać w związku z rozstrzygnięciem sprawy (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 2014 r., III CZP 79/14, BSN 2014, nr 11, s. 7). Istotne zagadnienie prawne należy postawić w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, by mogło być rozpatrywane w oderwaniu od konkretnego stanu faktycznego, a wątpliwości z nim związane muszą mieć charakter wyłącznie prawny (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2012 r., III CZP 14/12, z dnia 9 kwietnia 2015 r., V SK 547/14, z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14 – nie publ.). Kolejnym niezbędnym elementem jest wskazanie przepisu prawa, który wzbudził

poważne wątpliwości, różnych możliwych sposobów jego interpretacji, wynikających z judykatury lub piśmiennictwa, w tym zajęcia stanowiska co do rozstrzygnięcia sprawy oraz przyczyn wadliwości zaskarżonego orzeczenia. Wymagania tego nie można zastąpić postawieniem samych pytań do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu. Zagadnienie prawne może zostać uznane za istotne tylko wtedy, kiedy Sąd Najwyższy nie wyraził jeszcze stanowiska w związku z przedstawionym problemem, a w przypadku rozstrzygnięcia problemu gdy wykazane zostaną przyczyny uzasadniające jego zmianę (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP 2003, nr 13, poz. 5). Powyższa przyczyna kasacyjna nie została wykazana, ponieważ dotyczy kwestii jednoznacznie wyjaśnionej i ustalonej w orzecznictwie Sądu Najwyższego w sposób wskazany wyżej przy ocenie podniesionego zarzutu nieważności postępowania.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 1 i 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi do rozpoznania, o wynagrodzeniu pełnomocnika powoda orzekając na podstawie § 16 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 8 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu.